

ՏԱՍՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

Տարեկան դիմել 10 րուբլ, կես տարվանը 6 րուբլ:
Առանձին համարները 5 կոպեկով:
Թիֆլիսում դրվում են միմյուրյան խմբագրատան մէջ.
Օտարաբարացիք դիմում են ուղղակի
Тифлис. Редакция «Мшакъ»

Խմբագրատունը բաց է առտօտան 10—2 ժամ
(Բացի կիրակի և տօն օրերից):
Պայտարարութիւնը ընդունում է ամեն ինչով:
Պայտարարութիւնների համար զնայում են
խրատանսիսը ըստին 2 կոպեկ:

„ՄՇԱԿ“

ԼՐԱԳԻՐ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆԱԿԱՆ

1881 թ. ի ն

(ՏԱՍՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ)

Կը հրատարակվի նոյն դիրքով և նոյն պրոգրամայով ԱՄՆԵՆ ՕՐ (բացի տօն և տօներին հետևող օրերից):

ՊՐՕԳՐԱՄԱՆ. I. Տէրութեան կարգադրութիւններ, II Առաջնորդող յօդուածներ, III Ներդրած տետրեր, IV Արտաքին տետրեր, V Խառն լուրեր, VI Հեռագիրներ, VII Ֆելիետօն և բանասիրական, VIII Յայտարարութիւններ:

ԼՐԱԳՐԻ ԳԻՆԸ, տարեկան 10 րուբլ, կես տարվանը 6 ր., հինգ ամս. 5 ր., չորս ամս. 4 ր., երեք ամս. 3 ր., երկու ամս. 2 ր., և մի ամս. 1 րուբլ:

Գրվել կարելի է խմբագրութեան մէջ հետևող հասցեով. Тифлис, редакция «Мшакъ».

Խմբագիր-հրատարակող ԳՐԻԳՈՐ ԱՐՇՐՈՒՆԻ

ԲՈՎԱՆԳԱԿՈՒԹԻՒՆ

Մի պատասխան. — Ն երբ ին տեսութիւն, Հակասեմիտական շարժում, Նամակ երեսնից, Նամակ խմբագրին, Նամակ խմբագրին, Ներքին լուրեր. — Արտաքին տետրեր, Վերջին հաշիւ. — Նամակ Ֆրանսիայից. — Խառն լուրեր. — Մշակի հեռագիրներ. — Յայտարարութիւններ:

ՄԻ ՊԱՏԱՍԽԱՆ

„Մեղու Հայաստանի“ լրագրի այս տարվայ 2-րդ համարը հրատարակեցաւ յունվարի 20-ին: Այդ համարի մէջ „Մեղուն“ իր սովորական կեղտոտ կերպով ակնարկում է ֆելիետօնի մէջ որ „Մշակը“ բողոքական է և կարող է ստանալ օժանդակութիւն միսիօնարական բողոքական ընկերութենից:

Միշտ մի և նոյն կեղտոտ և անազնիւ ձև յեղաշրջել մտքերը և հակառակորդի ասածները: Մենք ասեցինք որ ուրախ ենք, որ այլադաւան հայերը գրքովում են „Մշակին“, մենք չասեցինք որ միայն աւետարանական հայեր են գրվում, այլ այլադաւան ասելով հասկանում ենք և կաթօլիկ հայերին: Կաթօլիկ հայերի հետ, օրինակ, ի՞նչ գործ ունի միսիօնարական բողոքական ընկերութիւնը: Մենք ասեցինք, որ մեր նպատակն էր միշտ՝ դարձնել „Մշակը“ ընդհանուր հայոց ազգային օրգան, բայց ոչ թէ ազգի մի կրօնական մասի օրգան, մեր նպատակն է ծառայել ազգի ընդհանուր շահերին, առանց խտրութիւն դնելու մեր ազգի մէջ գոյութիւն ունեցող այլ և այլ կրօնների մէջ: Մենք

կրկնում ենք, որ շատ ուրախ կը լինէինք եթէ մահմետական հայերն էլ սկսէին գրվել մեր լրագրին:

Իսկ այժմ „Մեղուի“ ստորին սիւնը աչիւն մենք կը պատասխանենք, որ մենք այն մարդիկներից չենք, որոնք որ և է ընկերութեան, — լինի դա բողոքական միսիօնարների, կաթօլիկ եզուիտների, կամ Թիֆլիսի հաստափոր վաճառականների ընկերութիւնը, — դրամական օժանդակութեամբ հրատարակենք „Մշակը“ քանի որ բաժանորդներ և սեփական նիւթական միջոցներ կունենանք, իսկ եթէ այդ երկու աղբիւրներն էլ պիտի կորցնէինք, մենք լաւ կը համարէինք բողոքովին հրաժարվել մեր լրագրի հրատարակութիւնից, կամ գուցէ շաբաթը մի անգամ, վերջապէս ամիսը մի անգամ հրատարակել թերթը, — քան թէ կաշառվել Թիֆլիսի վաճառականներից և խաւարասէր ու բթամիտ հայ ինտելիգենցիային պատկանող ամենափտածներից, կամ, որ աւելի էլ վատ է, ստանալ Լէյմիաճնից մի քանի հարիւր րուբլ, նրա արածների մասին լռելու պայմանով:

Մեզ համար գործունէութեան անկախութիւնը ամենաթանգագին բանն է:

Մենք դարձեալ կրկնում ենք Պետրոս Առաքելին, որ նա վարվում է ինչպէս Մօսկվայի ժողովի կնքը. ինչ որ ինքն է անում, վերաբերում է ուրիշներին: Մենք լուում էինք նրա ա-

րածների վրա, բայց նրա մեզ վրա արած անազնիւ և կեղտոտ յարձակմունքը տեղիք է տալիս մեզ պարզապէս յայտնել, որ ահա մի ամբողջ տարի է, որ նա շողոքորթում է ազգի այն բոլոր տարրերին, որոնցից յոյս ունի ստանալ դրամական օժանդակութիւն, ծախելով նրանց իր անկախութիւնը, իր խօսքի ազատութիւնը, եթէ երբեք ունեցած է այդ անկախութիւնը և այդ ազատութիւնը: Եւ այդ տարրերը հետևեալներն են. Լէյմիաճնիք, մեր ինտելիգենցիայի ամենաթափառ և ամենափառասկար մասը և ազգի վրա թքող Թիֆլիսի վաճառականները: Իր մտաւոր և բարոյական անկախութիւնը մի քանի ակցիաներ անուանվող ողորմութեան, այն է մօտ երկու հազար րուբլու համար ծախող ստոր մարդը, յանդգնում է ուրիշի վրա ստուեր գցել: Ուրիշի վրա կեղտը գցելու նպատակը, իր սեփական կեղտը ծածկելն է:

„Մշակը“ պահպանվել է, պահպանվում է և միշտ կը պահպանվի տարեկան կամաւոր բաժանորդներով և մեր սեփական միջոցներով, իսկ եթէ մենք մի անգամ կատարելապէս աղքատանայինք, — մենք երբեք ամենաստոր և իր պատուի վերջին նշույլը կորցրած փողոցային մուրացկանի պէս ձեռք չէինք մեկնի ոչ ոքին, ծախելով մեր բարոյական անկախութիւնը և ազատապէս մտքեր յայտնելու իրաւունքը, այլ աւելի լաւ կը համարէինք կատարելապէս դադարեցնել „Մշակի“ հրատարակութիւնը և գաղթել ուրիշ երկիր, հեռու գնալով այն հասարակութիւնից, որ ընդունակ է վարձատրել միմիայն ստորութիւնը և ցածութիւնը, վախենալով միմիայն ստորութիւնից և ցածութիւնից:

Գ. Ա.

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՀԱԿԱՍԵՄԻՏԱԿԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄ

Այս ամիս ժամանակից, երբ եւրօպական տերութիւնները յանուն արդարութեան և քրիստոնէական մարդասիրութեան միջազգային դաշնագրի ներքին արժանատիւ արին հին աշխարհից աւանդած սարկութիւնը, այդ տանջանքներով, արիւնով և դառն արտասուքով լիքը հաստատութիւնը (ИНС-ТИТУТЪ), սկսած այն ժամանակից երբ

Ֆրանսիական յեղափոխութիւնը յայտնեց մարդկութեանը „հաւասարութեան“ բարձր սկզբունքը, — այդ ժամանակից սկսած գիտութիւնը իր ամենապայծառ պրինցիպներէ մէկն է համարում՝ մարդկանց հաւասարութիւնը բարոյական և իրաւաբանական տեսակէտից: Բայց ի՞նչ ենք տեսնում իրական աշխարհում: Մարդկութիւնը կարծես արհամարհում է գիտութեան ձայնը: Հակասեմիտական ուղղութիւնը պարզ ցոյց է տալիս թէ որքան շօշափելի է կեանքի և գիտութեան եղբայրացութիւնների մէջ նշմարվող հակասութիւնը, — մի տարօրինակ երեւոյթ որ չէ ներկայանում լուսաւորութեան և առաջադիմութեան ընթացքի հետ:

Այն խայտառակ շարժումը որ յայտնվեցաւ վերջին ժամանակը հրէական տարրի դէմ Գերմանիայի խաւարած շրջաններում, արձագանք գտաւ և ուրիշ յետագիւմ կուսակցութեան մէջ: Այն ինչ մայրաքաղաքների ուսմանը մամուլը ծաղրում էր „լուսաւոր Գերմանիայում“՝ ծնված հրէաւոր ուղղութիւնը, Մօսկվայի մի լրագիր միայն բոլոր սրտով համակրեց հակասեմիտական ուղղութեանը և համակրեց ոչ թէ միայն պաշտօնական կերպով, այլ և նիւթականապէս, պարագլուխ հանդիսանալով մի իբր թէ կազմակերպվող ընկերութեան, որի նպատակն է ընդգիմադրել հրէական կեանքի զարգացմանը: „Սը դիմել ոչ մի հրէայի ինչ արհեստի և պարսպման չը լինի նա,“ — ահա այդ կազմվող ընկերութեան նշանաբանը: Կարծիք չը կայ որ նրան հազիւ թէ յաջողի իրագործել իր նպատակը, բայց իրողութիւնը, երեւոյթը ինքն ըստ ինքեան շատ ցաւալի է: Հրէաների գրութիւնը Ռուսաստանում առանց այն էլ աննախանձելի է: Զրկված լինելով մի շարք քաղաքական և պետական իրաւունքներից հրէական ինտելիգենցիայի ներկայացուցիչները սեփական օրգաններում աշխատում են փշրել հասարակութեան մէջ դարերով ամրացած նախապաշարմունքները և աւանդական ատելութիւնը դէպի սեմիտական տարրը: Փոխանակ համակրելու և ամենակերպ նպաստելու այդ գեղեցիկ գործունէութեանը, դեռ գտնվում են հրապարակախօսներ, որոնք չեն ամաչում լրագրի էջերից ատելութիւն և թշնամութիւն քարոզելու դէպի հրէաները: Այդպիսի մի անարգ ձգտում կարող էր յայտնվել միայն մի նեղ, յետագիւմ և թիֆլիսի ազգասիրական շրջանում:

Չը պէտք է կարծել որ հակասեմիտական շարժումը նոր ժամանակներում յայտնվեցաւ Գերմանիայում և մասամբ Ռուսաստանում: Գեռ անցեալ տարի Նիւ-Յորկում կազմվել էր մի միութիւն, որ ընտրել էր իր նպատակը՝ ոչնչացնել հրէական ցեղը: Այդ ընկերութեան կանոնադրութեան ամեն մի յօդուածը շնչում է ամենակողմ ֆրանստիկոսութիւնով: Ահա այդ յօդուածներից մի քանիսը. — Չը պէտք է յաճախել եկեղեցի, որովհետեւ այնտեղ երգվում են Գալիլէ մարգարէի սաղմոսները: Չը պէտք է յաճախել կոնցերտներ, որովհետեւ այն-